

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНИХ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ СІМЕЙНИМИ ФЕРМЕРСЬКИМИ ГОСПОДАРСТВАМИ В ДОСЯГНЕННІ МЕТИ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

к.с.–г.н., доцент І.В. Осадчук

Г.Ю. Вікіцька

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

У відповідності з Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про фермерське господарство» щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств» (далі – Закон), громадяни України, «які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, здійснювати її переробку та реалізацію з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм у власність та/або користування, у тому числі в оренду, для ведення фермерського господарства, товарного сільськогосподарського виробництва, особистого селянського господарства, відповідно до закону» [1], з 01.05.2016 року мають право на основі договору створювати сімейні фермерські господарства (далі – сімейні ФГ) без статусу юридичної особи. Членами таких господарств можуть бути лише члени сім'ї, що проживають разом і займаються такою підприємницькою діяльністю, а управляти ними будуть голови сімейних ФГ, які будуть застосовувати певні методи менеджменту, питання про які в теорії управління є одним із центральних, оскільки відповідь на нього розкриває сутність та зміст управлінської діяльності. Серед методів, що застосовуватимуть голови сімейних ФГ, неодмінно будуть і економічні, оскільки саме вони об'єднують усі методи управління і є орієнтованими на індивідуальні та колективні інтереси людей. Усе це визначає актуальність даної роботи.

Закон було прийнято рік тому. Досі залишається багато невирішених проблем, що стоять на шляху становлення і розвитку сімейного фермерства в Україні. Дослідники вивчають ці проблеми і пропонують шляхи їх вирішення [2,3,4,5]. Однак, серед доступних нам робіт не виявлено таких, в яких би піднімалася проблема встановлення ролі економічних методів управління сімейними ФГ в досягненні поставленої перед ними мети.

Мета дослідження: визначити роль економічних методів управління сімейними ФГ без статусу юридичної особи в досягненні мети їх діяльності.

У ході теоретичного дослідження встановлено, що зміст поняття «методи управління» витікає із суті та змісту управління і відноситься до числа основних категорій менеджменту. Це досить складне, багатовимірне управлінське явище, в якому знаходять відображення об'єктивні закони, закономірності, принципи, цілі, функції управлінської діяльності. Цей зв'язок з іншими категоріями менеджменту взаємозворотній, адже принципи, цілі, зміст управління визначають метод управління, але вони не можуть бути реалізовані без нього, без урахування можливостей їх практичної реалізації.

Методи управління сімейними ФГ без статусу юридичної особи можна розглядати як особливі способи використання засобів управлінської діяльності у ході реалізації співробітництва держави і сімейного ФГ без статусу юридичної особи, його голови і членів сім'ї. За допомогою цих способів фермер, внаслідок ефективного мотивування родичів – членів сімейного ФГ, інших громадян, залучених до роботи виключно для виконання сезонних і окремих робіт, які безпосередньо пов'язані з діяльністю господарства та потребують спеціальних знань чи навичок, забезпечує досягнення визначених цілей господарства.

Методи управління сімейними ФГ без статусу юридичної особи покликані: створити умови для чіткої організації процесу управління, використання сучасної техніки і прогресивної технології організації праці та виробництва; забезпечити досягнення цілей таких ФГ, високу ефективність їх діяльності, їх злагоджену роботу; сприяти максимальній мобілізації творчої активності кожного члена сім'ї чи найманого працівника, забезпечити своєчасну і дієву ліквідацію відхилень від накресленої програми.

Формування цілеспрямованого впливу на сім'ю та її окремих членів безпосередньо пов'язане з мотивацією. Ефективне управління сімейними ФГ без статусу юридичної особи можливе лише за умови застосування їх головами та державою усіх трьох груп методів управління, які прийнято виділяти відповідно до мотиваційної характеристики, що визначає напрям дії методів управління і вказує на мотиви поведінки людей, на які зорієнтовані ці методи: економічних, за допомогою яких матеріальним стимулюванням здійснюється вплив на економічні інтереси сім'ї, її окремих членів та найманих працівників; адміністративних, що спрямовані на використання таких мотивів трудової діяльності, як почуття обов'язку, відповідальності; соціально–психологічні, які постають як

сукупність особливих способів впливу на міжособистісні стосунки і зв'язки у сім'ї, між фермером та найманими працівниками, і ґрунтуються на використанні діючого соціального механізму (роль і статус особистості, система взаємовідносин та ін.).

Встановлено, що найбільшу загрозу становленню і розвитку сімейних ФГ без статусу юридичної особи несуть: відсутність у селян практичного досвіду роботи у своїх власних господарствах на нових умовах (необхідність виконувати всі обов'язки фізичної особи – підприємця), помножену на страх перед невизначеністю, відсутність мотивації до змін, нестачу необхідних знань та вмінь управляти своїм господарством на основі принципів управління, з застосуванням традиційних та інноваційних методів управління, насамперед економічних, що мають бути спрямовані на забезпечення єдності економічних інтересів суспільства, сімейного ФГ, окремих його членів та використання об'єктивних економічних законів у діяльності господарства з метою досягнення його цілей.

Для того, щоб забезпечити максимальну ефективність у процесі досягнення визначеної мети сімейного ФГ, необхідні відповідні умови. Забезпечити їх створення можна в тому числі через застосування економічних методів управління. Голова сімейного ФГ без статусу юридичної особи має застосовувати методи прямого економічного впливу на членів свого господарства, найманих працівників, і враховувати те, що держава буде застосовувати методи побічного економічного регулювання виробничо-господарської діяльності його господарства.

У практичній управлінській діяльності голові сімейного ФГ без статусу юридичної особи доцільно застосовувати такі методи прямого економічного впливу: методи організаційно-виробничого планування, суть яких полягає у конкретизації цілей розвитку господарства, визначенні господарських завдань, способів їх вирішення, строків реалізації, кількості та якості матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, необхідних для вирішення поставлених завдань; метод бюджетування, який дозволяє впливати на процеси зменшення витрат на виробничо-господарську діяльність ФГ, пошук шляхів збільшення його доходів, створення режиму економії тощо шляхом розрахунку збалансованості доходів і видатків за конкретний період; методи фінансування, які є способами досягнення максимального достатку ФГ і впливають на його членів шляхом отримання і використання грошових коштів; метод бізнес-планування (різні бізнес-плани: повний, концепт, замовлення на кредит, заявка на грант), що являє собою систему взаємопов'язаних у часі та просторі заходів і дій, узгоджених як з метою так і з людськими, матеріальними й фінансовими ресурсами; метод повного комерційного розрахунку, який ґрунтується на загальних принципах ринкової економіки, а також система внутрішніх економічних регуляторів господарської діяльності сімейного ФГ, що фактично є системою важелів прямого економічного впливу його голови на членів сім'ї та найманих працівників, яка використовується ним для стимулювання їх діяльності. Однак, голова сімейного ФГ без статусу юридичної особи має враховувати і те, що його господарство є суб'єктом господарювання і тому державою через уповноважені нею органи влади загальнодержавного та місцевого рівнів, а також системою більш високого рівня по відношенню до таких суб'єктів господарювання, застосовуватимуться методи побічного економічного регулювання їх виробничо-господарської діяльності. Серед основних загальнодержавних економічних регуляторів, які планує застосовувати держава по відношенню до цього типу сімейних ФГ, слід виділити податки та умови кредитування. Серед місцевих – податки та збори, встановлені місцевими органами влади за користування інфраструктурою, що належить територіальній громаді (збір за паркування автомобілів, ринковий збір, податок за рекламу, збір за право використання місцевої символіки, збір за проїзд в автотранспорті, що прямує за кордон по території прикордонних областей та ряд інших). Системи більш високого рівня по відношенню до сімейних ФГ без статусу юридичної особи мають застосовувати такі регулятори господарської діяльності як: підготовка кадрів, фондів страхування, резервних фондів тощо.

Отже, сімейні ФГ без статусу юридичної особи є новими економічними структурами аграрного сектору. При цьому особливі уваги потребують проблеми розвитку методології самостійного визначення перспективних цілей функціонування й розвитку сімейних ФГ без статусу юридичної особи, що продиктовано сучасними ринковими умовами. Однак, наразі вони, можливо як жодна інша форма господарювання на селі, потребують посиленої уваги науковців, держави, суспільства, у тому числі й до проблем визначення принципів їх роботи, вибору методів управління ними, адже у перспективі саме сімейні ФГ стануть економічною та соціальною опорою суспільства. Особлива роль економічних методів управління сімейними ФГ без статусу юридичної особи, серед яких є методи прямої і непрямої дії, полягає у тому, щоб створити умови для забезпечення їх

максимальної ефективності у процесі досягнення поставленої мети. Формами вияву економічних методів управління є виражені економічними параметрами плани, завдання, а також ступінь задоволення індивідуальних і групових інтересів, представлений стимулами індивідуальної і групової праці, зафіксованими в принципах комерційного розрахунку.

Подальші дослідження буде спрямовано на визначення проблем, можливостей та перспектив становлення і розвитку різних видів вітчизняних сімейних ФГ в умовах децентралізації влади, євроінтеграції та посилення глобалізаційних процесів, тобто в умовах гострої конкурентної боротьби за право займатися підприємницькою діяльністю на українській землі, яка незабаром може стати товаром, та за ринки збуту продукції.

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про фермерське господарство» щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств» № 1067 – VIII від 31.03.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1067-19>
2. Збарська А.В. Сімейна ферма як вид малого бізнесу і форма господарювання на селі: перспективи розвитку / Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) № 4(28), 2014 р.– С. 45 – 53.
3. Хрипко С. Сімейні фермерські господарства: проблеми правового регулювання // Загальноукраїнський науково-практичний господарсько-правовий журнал «Підприємство, господарство і право», № 9, 2015 р. – С.36–39.
4. Бородіна О., Прокопа І. Сімейні фермерські господарства: проблеми формалізації // Новини АгроІнвест [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agroinvest.org.ua/ukr/?nid=news|3315&ntype=agsector>
5. Кирилов Ю.Є. Розвиток фермерства та ОСГ України в системі світового сільського господарства: монографія / Ю.Є.Кирилов, І.В.Осадчук. – Херсон: Грінв Д.С., 2011. – 300с.

ЗНАЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ

к.е.н., доцент О.В. Станіславик

Д.В. Церковний

Одеський національний політехнічний університет

Значення міжнародної торгівлі в системі міжнародної економіки зумовлено тим, що її підґрунтя є важливі чинники та доцільність міжнародного обміну товарами та послугами.

До чинників, що зумовлюють необхідність міжнародної торгівлі належать:

- виникнення світового ринку;
- нерівномірність розвитку окремих галузей у різних країнах. Продукція найбільш розвинутих галузей, котру неможливо цілком реалізувати на внутрішньому ринку, вивозиться за кордон. Іншими словами, виникає потреба збуту продукції на зовнішніх ринках і необхідність отримання певних товарів ззовні;
- тенденція до безмежного розширення розмірів виробництва. Оскільки місткість внутрішнього ринку обмежена платоспроможним попитом населення, виробництво переростає межі внутрішнього ринку і підприємці кожної країни ведуть боротьбу за зовнішні ринки;
- прагнення отримати вищі прибутки у зв'язку з використанням дешевої робочої сили та сировини з країн, що розвиваються.

Суттєве значення міжнародної торгівлі підтверджується тим, що нині жодна країна світу не може обійтися без зовнішньої торгівлі. Всі країни так чи інакше залежать від міжнародної торгівлі. Але міра залежності у них різна. Вона визначається яв відношення половини вартісного обсягу зовнішньоторговельного обігу (експорт + імпорт) до валового внутрішнього продукту. За цим показником усі країни можна розподілити на три групи: високозалежні (45 – 93%), середньо залежні (14 – 44 %) та низькозалежні (2,7 – 13 %).

Країни з високою залежністю – це, як правило, країни, що розвиваються, або мають невеликі території, що й зумовлює їх дуже високий рівень відкритості економіки. Бруней – 45,3%, Об'єднані